

פושט את השטריימל וחובש כובע, ואז נשתנה צורת קדשו לגמרי ובמקום תואר פניו המאירים כפני מלך, אזי חשך משחור תארו והיה נראה איין געבויגען [=כפוף] לגמרי.

לעת זקנתו אמר הישמח משה שבראש חודש אב שהוא כיו"ט ילך ג"כ עם השטריימל, וכמה שנים לאחמ"כ כבר אמר שלא יפשוט את השטריימל רק בחודש אב ולא בכל שלושת השבועות, ולאחמ"כ אמר שיחכה עד שבוע שחל בו ת"ב, וקצת לאחמ"כ התחיל לילך עם השטריימל גם בשבוע שחל בו ת"ב ואמר שיפשוטנו בז' באב. ושנה לפני הסתלקותו הלך עם השטריימל עד לערב ת"ב בצהריים, ואמר שאם לא היה מתבייש מאנשים היה הולך עם שטריימל באמירת הקינות ג"כ ורק מפני הבושה הוא פושטו בערב ת"ב.

ה

לחש נגר עין הרע

לכ"ק רבינו היתה קבלה מוקינו הישמח משה לחש נגר עין הרע.

ו

ייתי ולא איחמיניה

סיפר כ"ק רבינו אודות מה שאמר זקה"ק בעל ישמח משה זי"ע בדרשתו האחרונה: בן פ"ד שנה אנכי היום ויכולני להתפאר במדתו של יעקב אבינו שלא פגמתי מימי, והנה גלוי וידוע בשמים שאילו ידעתי שאגיע לימי זקנה ומשיח לא יבא לא הייתי יכול להחזיק מעמד, אלא שרימתני ודחיתני מיום ליום, אבל בקשתי

מקחו של צדיק

ה. שיעור חורש"י פ' חיי שרה תשמ"ג, ושם בא בארוכה, ונביאנו בעזהשי"ת בחלק ב' של הספר העומד לצאת לאור בקרוב.

ו. בשוה"ט ליל ש"ק פ' בלק תשל"ח, [וכן איתא נמי משמו בס' חמדה גנוזה ח"ב עמ' לט]. ומבאר כ"ק אדמו"ר זי"ע עפ"י, וזל"ק: "ונראה שהכוונה בזה ע"ד דמצינו (נזיר כג ע"ב) גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה. והענין בזה ע"ד שדברנו בדרוש (עיין מנחת יהודה וירושלים עמ' נ"ו) בדעת הנימוקי יוסף (הובא בכס"מ פ"ה מיסוה"ת ה"ד) שאדם גדול וחסיד רשאי לקדש את השם ולמסור נפשו אפילו על מצוה קלה עיי"ש, כי אדם גדול שמתכוין רק לעשות נחת רוח ליוצרו ואינו דורש טובת עצמו כלל ועיקר, לא איכפת לו אם הוא עושה מצוה או עבירה כשזה לטובה למען כבוד שמים, והוא מוכן אף לרדת לשאול תחתיה אם יודע שבכך יתגדל כבוד שמים. וכו'.

שעכשיו יבא, שמא תאמר שכוונתי לטובת עצמי, הנני מגלה דעתי ואומר שמוכן אני שישרפו אותי ויפזרו את אפרי על שבע ימים ואף פעם לא אדע שמשיח בא, אבל יבא למען יתגדל ויתקדש שמייה רבא עכד"ק, ואמר רבינו שכנראה היה לו ענין בזה שהזכיר דייקא שבעה ימים.

מקחו של צדיק

וזה המושלים אלו המושלים ביצרם, שמוחזקים בחסידות, והם אומרים בואו ונחשוב הפסד מצוה כנגד שכרה, רצ"ל שלפעמים כדאי לאבד שכר מצוה אחת אם יוצמח מזה כבוד שמים. תבנה ותכונן עיר סיחון, היינו בזמן שדנים בשמים אם להעביר רוח הטומאה מן הארץ, והצדיקים מתבוננים ורואים כי עבר קציר כלה קיץ ועדיין לא נושענו, הם משליכים נפשם מנגד והולכים בכל הדרכים ומהרסים כל גבולות כדי לפעול אצל השי"ת להחיש עת קץ, וכדאי להם לאבד עולמם כשיודעים שבוה תלוי אם תבנה ותכונן עיר סיחון או שיחריבו כל כוחות הטומאה". עכד"ק.

ובשיעור חורש"י פ' מטו"מ תשמ"א, אומר עפי"ז כ"ק אדמו"ר זי"ע, וזל"ק: "זה מה שניתן לתאר בלתי לה' לבדו, שאינו מתכוון רק לטובת ישראל, וכמדריגת משה רבינו ע"ה שאמר (שמות לב, לב) ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת, ודעת לנכון ניקל שמשה רבינו היה מוכן לקבל עליו למות אלף פעמים במיתה משונה ובלבד שח"ו לא ימחה שמו מתורת ה' הקדושה, ואפילו הכי לטובת ישראל היה מוכן לקבל על עצמו אף את הדבר הזה, ולכן נקרא משה רעיא מהימנא.

אינני אומר שזה מן העבודות קלות שבמקדש להגיע למדריגה זו, אבל לפחות שומה היא לדעת ולהרגיש את חסרוננו שלא הגענו לידי מדה זו, ונצטער על כך ונשתדל לעבוד ולעבוד על זה". עכד"ק.

ובסעודת פורים ד"ת גליון תקלא הוסיף כ"ק אדמו"ר זי"ע וזל"ק: "שמעתי מאדמו"ר שלישמח משה היתה לו כוונה מיוחדת למה אמר ז' ימים דייקא. ואני אומר, דברמב"ם איתא שהעונש הגדול ביותר לעתיד לבא יהיה הבושה, ואין לך עלבון ובושה גדולים לאדם יותר מכאשר שונאו מקבל את השליטה עליו, ואני מוכן ומזומן שיבא המלך המשיח אפילו אם אויבי המושבעים ביותר ישלטו אז עלי ויטילו עלי עבודות בזויות ואהיה ללעג ולקלס בעיני הכל, רק שיתגדל ויתקדש שמייה רבא. ונהפוך הוא, רבוננו של עולם, הפוך נא לנו את הימים האלו משעבוד לגאולת עולם, ואפילו אם, אשר ישלטו היהודים - המה בשונאיהם, עם כל זאת מוכן אנכי לקבל עלי הכל לאוקמי שכינתא מעפרא" עכד"ק.

וראה עוד מראי מקומות וביאורים על זה בפרק אמרות טהורות על מאמרו"ל בחגיגה ייתי ולא איחמיניה.

אודות מה שאמר הישמח משה, יכולני להתפאר שלא פגמתי מעולם, כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע הזכיר באיזהו מקומן, שאמר בערוב ימיו זה עתה נודע לי סיבת איחור הגאולה היות ואנשים חוטאים בעוון המר, ועד אז אף לא ידע ממציאות של חטא.

ויש לציין לזה את שאמר בשיעור חורש"י פ' שופטים תשל"ח, מנחת יהודה וירושלים עמ' רמ"ו. וזל"ק: "ובחינה נוספת יש בדבר הזה. משה רבע"ה היה איש האלקים, ומעלתו גבוהה

ז

לקשר לעולם התשובה

סיפר כ"ק רבינו ששמע מפי זקינו הקדוש בעל ייטב לב בשם זקה"ק בעל ישמח משה שקיבל מפ"ק של הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע, שאין לומר דברי תוכחה ליהודי רק באם המוכיח יכול לקשרו לעולם התשובה.

ח

הדרא בתיובתא מני

הישמח משה זי"ע, ידוע היה בכוחו הנפלא לעורר את העם בדרשותיו ופעמים שהיה מאריך בדרוש משך כמה שעות עד שכל הקהל נפלו על פניהם ארצה ובכו.

מקחו של צדיק

מעל גבוה, וכאשר חרה אף ה' בעם בכה והתחנן על עמו, ויחל משה את פני ה"א, אבל בעצמו לא ידע חטא מהו, ולא הבין איך מסוגל אדם מישראל להכשל בחטא. שמעתי מאמו"ר - רבינו - זיע"א ענינים נפלאים מצדיקים בדורות קודמים שלא הבינו כלל ולא השיגו מה זאת שאדם יחטא כלפי בוראו, שהרי מנעוריהם לא חטאו להשי"ת ולא עשו מאומה נגד רצון הבורא ית', ולפיכך לא יכלו ללמד זכות כ"כ על עבירות קשות שנכשל בהן העם ולעורר רחמי שמים כנגד רעות רבות וצרות שעדו על כלל ישראל בשנים קדמוניות. והקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו העמיד להם לישראל מנהיגים קטנים במעלה שגם הם נלחמים כיתר העם ביצה"ר, פעם זה נוצח ופעם זה נוצח, ויודעים בנפשם כמה קשים ומרים ימי חיי העוה"ז, וכך יכולים הם ללמד זכות על העם ולהמליץ טוב עליהם בפני הקב"ה. עכד"ק.

ז. שיעור חורש"י פ' תצא תשכ"ד, וכ"ק אדמו"ר זי"ע מוסיף ע"ז "ויש בזה בחינות שונות ואלפי מדריגות גבוה מעל גבוה כל צדיק וצדיק לפי דרכו".

ח. של"ס פ' שמיני תשל"ה, של"ס פ' לך תשכ"ד, ושיעור חורש"י פ' תצא תשכ"ד. אודות זהותם של שתי האנשים שהתמהמהו מלשוב בתחילה, שמא הכוונה למה שסיפר כ"ק רבינו, והביאו כ"ק אדמו"ר זי"ע משמו בשיעור חורש"י פ' תשא תשל"ו, וזל"ק: "ופעם אחת הגיעו שם בשביל מסחר היין שני אנשים שהיו מחסידיו של הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע, ונשארו כבר על ימים הקדושים, וכשסיפרו להם החסידים על גודל ההתעוררות שיש שם בדרשות הרב, שחקו מהם שאין להם מושג של התעוררות, ואמרו אנחנו שזכינו לשמוע ממרן מבארדיטשוב בטח לא נקבל התפעלות מדרשותיו של הרב דכאן, והימרו על כך שהם לא יורידו דמעות בשעת הדרשה.

ואכן כשעלה זקה"ק בעל ישמח משה לדרוש והעם געו בבכייה נשארו הם על עמדם בשחוק קל על שפתותיהם, אבל בהמשך הדרשה כבר לבשו פניהם ארשת רצינות והתחילו להטות אוזן קשבת, ועד שזקה"ק פתח ואמר יהודים יקרים עכשיו הוא ראש השנה, נתבונן נא ונתאר